

بررسی تغییر تعداد پنجه در بوته در تراکم‌های مختلف کاشت بر عملکرد و اجزاء عملکرد دانه گندم اترک در شرایط آب و هوایی جنوب خوزستان

Effect of tiller manipulation at different planting densities on grain yield and its components of Atrak cultivar in south Khuzistan

عبدالامیر راهنما^۱، عبدالمهدی بخشنده^۲ و قربان نورمحمدی^۳

چکیده

به منظور بررسی امکان افزایش اجزاء عملکرد گندم اترک این آزمایش به مدت دو سال زراعی ۱۳۷۵-۷۶ و ۱۳۷۶-۷۷ در مرکز تحقیقات کشاورزی خوزستان به صورت کرت‌های خرد شده در قالب بلوک‌های کامل تصادفی با سه تکرار و سه تیمار تراکم کاشت ۱۰۰، ۲۰۰ و ۳۰۰ بذر در متر مربع در کرت‌های اصلی و چهار سطح تعداد پنجه در بوته شامل قطع تمامی پنجه‌ها، باقی گذاشتن یک و دو پنجه در بوته و تیمار شاهد بدون قطع پنجه به عنوان کرت فرعی اجراء گردید. بعلاوه از طریق تنک نمودن نسبی سنبله در هر کرتچه تغییرات احتمالی وزن دانه بررسی گردید. هم‌چنین براساس نتایج دو سال آزمایش در سال زراعی ۱۳۷۸-۷۹ آزمایشی درون جعبه کشت در قالب طرح کاملاً تصادفی در روش فاکتوریل با سه تیمار فاصله کاشت ۲۰، ۱۰ و ۵ سانتیمتر بین ردیف‌ها با تراکم کاشت ثابت ۴۰۰ بذر در واحد سطح گندم اترک و سه سطح پنجه در بوته شامل قطع تمامی پنجه‌ها، باقی گذاشتن یک پنجه در بوته و تیمار شاهد بدون قطع پنجه اجراء گردید. نتایج آزمایش دو ساله نشان داد که با افزایش تراکم کاشت تعداد سنبله در واحد سطح افزایش یافت ولی تعداد دانه در سنبله کاهش داشت. تراکم کاشت بر وزن هزار دانه تأثیری نداشت ولی تنک نمودن جزئی سنبله سبب افزایش وزن هزار دانه گردید که نشان دهنده محدودیت منبع می باشد. بیشترین تعداد دانه در سنبله و وزن هزار دانه در تیماری که تمامی پنجه‌های آن قطع شده بود تولید گردید. بر همین اساس بیشترین تراکم کاشت با کمترین تعداد پنجه در بوته بیشترین عملکرد دانه را تولید نمود. با توجه به عدم معرفی ارقام کم پنجه به منطقه نتایج سال سوم آزمایش مشخص نمود که توزیع یکنواخت بذر در واحد سطح تأثیر فراوانی در بهبود اجزاء عملکرد دارد و تحت شرایط کشت و ارقام فعلی بهترین تراکم کاشت توصیه شده ۱۰۰ بذر در واحد سطح با فاصله کاشت ۵×۵ سانتیمتری باشد.

واژه‌های کلیدی: گندم، عملکرد، اجزاء عملکرد، تراکم، تعداد پنجه و تغییر تعداد پنجه.

مقدمه

افزایش پتانسیل عملکرد در همه گیاهان زراعی یکی از اهداف می باشد. به عنوان مثال انتقال ژن پاکوتاهی سبب

ایجاد مقاومت به ورس، اختصاص بیشتر مواد فتوسنتزی به دانه، افزایش ضریب برداشت و بالطبع افزایش خطی عملکرد گندم طی سال‌های ۱۹۳۰ تا ۱۹۹۰ گردید.

تاریخ دریافت: ۱۳۷۹/۴/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۳۷۹/۱۰/۸

۲- دانشیار دانشگاه شهید چمران اهواز

۱- عضو هیأت علمی مرکز تحقیقات کشاورزی صفی آباد، دزفول

۳- استاد واحد علوم تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی تهران